

היום נלמד בעזרת ה':

פסחים דף מה

למדנו בדף הקודם שהמבשל גיד הנשה בחלב ביו"ט ואכלו - לוקה על חמש לאווים. הגמרא העמידה שאחד מהלאווים הוא על איסור 'מוקצה' (במקום על איסור הבערה). ודחתה מהברייתא הדורשת את הפסוק "ושה אחת מן הצאן" שמוקצה אינו אסור מדאורייתא. הגמרא מוסיפה להקשות:

ועוד.. חילוק מלאכות: הרי רבה עצמו אמר במסכת מכות: 'יש חילוק מלאכות לשבת' כלומר העושה כמה מלאכות בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת, אבל 'אין חילוק מלאכות ביום טוב'. ואם כן המבשל גיד הנשה ביום טוב בעצי מוקצה, אינו לוקה גם על הבישול וגם על המוקצה (ואם כן חסר לנו לאו אחד לרשימת חמשת המלקות).

עצי אשירה: בישל את גיד הנשה בעצי אשירה האסורים בהנאה. הגמרא מקשה שאם כן צריך ללקות על לאו נוסף 'ולא תביא תועבה וגו' ויש כאן שש לאוים.

אמר רמי בר חמא: עד כאן עסקנו במחלוקת רבה ורב חסדא האם המבשל ביום טוב שלא לצורך סעודתו - פטור כי אמרינן 'הואיל' ויקלעו לו אורחים ראוי בישולו להם ונחשב שעשה מלאכה לצורך יו"ט, או לא אמרינן הואיל וחייב. הגמרא רוצה לתלות את מחלוקת זו במחלוקת שבמשנתנו.

הנידון במשנתנו על הפרשת חלה מבצק הנילוש ביו"ט של פסח. לדעת רבי אליעזר יאפה את כל המצות ואחרי האפייה יפריש חלה, לדעת רבי יהושוע יפריש חלה קודם לאפייה (ואין לו לחשוש מחימוצה כי אינו מוזהר עליה). רבי אליעזר סובר שאמרינן 'הואיל', ולכן כל מצה ראויה להפרשת חלה, שהרי יכול להפריש מכל אחת מעט חלה. ואם כן יכול לאפות את כולן, אף על פי שלאחר מכן יפריש מצה אחת שלימה על הכל - אין כאן איסור של אפייה שלא לצורך. אבל רבי יהושוע סובר שלא אמרינן 'הואיל' ולכן אסור לאפות את כל המצות, וצריך להפריש חלה מקודם.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

אמר רב פפא..אמר רב שישא: הגמרא דוחה. יתכן שרבי אליעזר לא יאמר 'הואיל' באורחים בגלל שהמאכל כלל לא ראוי בשבילו, שלא כמו בחלה שכל מצה ראויה לו (שיכול להפריש ממנה מעט ולאוכלה)?

ולהיפך יתכן שרבי יהושע יודה באורחים שאמרינן 'הואיל' בגלל שכל הסעודה ראויה על כל פנים לאורחים, שלא כמו בחלה שבסופו של דבר יפריש מצה אחת שלא תהא ראויה לאכילה?

מילתא דקשיא לן ואתיא כמה שני במאי פליגי: לעיל הגמרא ביארה שרבי אליעזר ורבי יהושע חולקים האם טובת הנאה נחשבת 'ממון', שאז הפרשת החלה ביום טוב שיש בה טובת הנאה כשנותנה לכהן - נחשבת לממון של המפריש, ועובר עליה ב'בל יראה' כשתחמיץ. רבי אליעזר סובר שנחשבת ממון ולכן אין להפרישה קודם לאפייה. אלא שדבר זה היה קשה לרבי ירמיה כמה שנים, מדוע רבי אליעזר מתיר לעבור על איסור יום טוב ב'קום ועשה' (כשיאפה את החלה), במקום להפריש חלה ולעבור על איסור חמץ ב'שב ואל תעשה'?

אמר ליה היכי איקבלה: רבי זירא לא הסכים לקבל את הביאור במחלוקת של 'הואיל', כי בברייתא מובא ששאל רבי יהושע את רבי אליעזר: לדבריך שמותר לאפות את המצות ביום טוב לפני הפרשת חלה, הרי הוא עובר על עוסר עשיית מלאכה ביום טוב? ורבי אליעזר שתק. אם הפירוש של המחלוקת הנ"ל היה נכון, מדוע לא ענה רבי אליעזר שאינו עובר על האיסור בגלל 'הואיל' (שראוי לאכילה על ידי הפרשת חלה מכל מצה)?

אמר ליה ולטעמיה: רבי ירמיה מוכיח לרבי זירא שאין ראייה מכך ששתק רבי אליעזר שאין לו תשובה. מכיון שהויכוח ביניהם נכתב חלקו במשנה וחלקו בברייתא, ויתכן שלא ענה לו בברייתא זו אבל ענה לו בברייתא אחרת.

הלכה כבן בתירא: זו דעה נוספת השנויה במשנה לעיל, לגבי הפרשת חלה מבצק הנעשה ביום טוב של פסח. לדעה זו יפריש חלה ויטיל אותה לתוך מים צוננים, ובכך לא תחמיץ עד לאחר פסח.

וכמה שיעור עיסה: כמה גודל העיסה שמותר ללוש בפסח ואין לחשוש שמרוב גודלה תחמיץ כי לא יספיק להתעסק איתה בידיו?

(המשך בדף הבא ↓)

הא בחסיכתא הא במעליתא: בחיטים גרועות השיעור שלושה קבין. ובחיטין מעולות השיעור שני קבין. מכאן למד רב פפא שהחיטים הגרועות – גרועות מהחיטים המעולות, יותר מאשר גרועות השעורים הגרועות - מהשעורים המעולות. שהרי בחיטים ההפרש בין המעולות לגרועות הוא שליש (כלומר תוספת שליש לגרועות = שהרי המעולות 2 והגרועות 3), ואילו בשעורים ההפרש הוא רבע (תוספת רבע לגרועות).

קבא מלוגנאה לפסחא וכן לחלה: שיעור קב של מקום בשם 'מלוגנאה' ראוי גם ללישה בפסח שלא להגיע לחימוץ, וגם להתחייב בהפרשת חלה. שיעור זה מקביל לשיעור המפורסם של 'חמשת רבעים קמח ועוד' החייבים בחלה (חיוב חלה נלמד מעיסת המדבר שעליה אמרה תורה 'ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה', וזהו שיעור עיסה זו).

אמר רב יוסף: הנשים נוהגות להחמיר ולאפות בפסח רק קפיזא (= שלשה לוגים קמח) בכל פעם, כדי שהעיסה לא תחמיץ. אמר לו אביי: זוהי חומר המביאה לידי קולא, שהרי בכך הם מפקיעים את העיסה מהפרשת חלה כיון שזהו שיעור קטן הפטור מהפרשה. ענה לו רב יוסף: הן עושות כשיטת רבי אליעזר הסובר שהסל מצרף את הכל לאחר האפייה לשיעור הפרשת חלה.

לדעת רבי יהושע - דברי רבי אליעזר נאמר רק בכיכרות של בבל שהם רחבות ועגולות, וכשמניחים אותם בתנור הם 'נושכות' זו את זו ולכן הם נחשבות לעיסה אחת, אבל כעבין (= ארוכים וצרים) לא נושכים זה את זה ואין הסל מצרפם לחלה.

רבי ירמיה מסתפק: האם טבלה שאין לה מסגרת ושפה סביבה נחשבת ל'סל' לצרף את כל מה שבתוכה לחלה? - האם 'תוך' הכלי מצרף ולטבלה זו אין 'תוך', או שמא 'אוויר' או הכלי מצרף ולטבלה זו יש 'אוויר'?

משנה: לדעת רבן גמליאל - שלוש נשים לשות בצק בפסח באותו זמן ואופות בתנור זו אחר זו, ולמרות שהשלישית ממתינה עד ששתי חברותיה יסיימו לאפות, אין חוששים שמא הבצק יחמיץ בינתיים.

לדעת חכמים - אי אפשר להקל כל כך, אלא כשהאחרונה לשה את הבצק שלה, באותו זמן חברתה האמצעית עורכת, והראשונה כבר אופה.

(המשך בדף הבא ↓)

לדעת רבי עקיבא - לא כל הנשים שוות (= יש נשים עצלניות) ולא כל העצים שווים (= יש עצים שלא נדלקים מהר) ולא כל התנורים שווים (= יש תנורים שאינם מתחממים מהר), אלא אם היא רואה שהבצק שבידה עומד לתפוח, תטוח את הבצק במים צוננים שלא יחמיץ.

גמרא: **ביאור דעת חכמים שבמשנה:** זו שְׁלֶשֶׁה את הבצק ראשונה היא מקטפת (= עורכת את הבצק), ובזמן שהיא מקטפת חברתה מתחילה ללוש את עיסתה והשלישית ממתינה. כעת המקטפת (= הראשונה שכבר סיימה ללוש ולקטף) אופה את המצות שלה בתנור, ובאותו זמן חברתה שכבר סיימה ללוש מתחילה לקטף, והשלישית שהמתינה מתחילה ללוש. הראשונה שסיימה לאפות מתחילה ללוש בצק אחר, וחברתה שסיימה לקטף אופה את המצות שלה בתנור, והשלישית שסיימה ללוש מתחילה לקטף, וחוזרות חלילה (= לשון מחול שחוזרות על סדר זה). רש"י מבאר שהן היו אופות בתנורים קטנים, ולכן היו לשות ואופות כמלא התנור וחוזרות חלילה.

משנה: שאור: בצק שלא החמיץ כל צרכו. **סידוק:** בצק שהחמיץ ונעשו בו סדקים. **קרני חגבים:** בצק שנעשו בו סדקים - סדק לכאן וסדק לכאן. **כל שהנסיפו פניו וכו':** שהלבינו פניו של הבצק כאדם שעמדו שערותיו מרוב פחד, ומתוך הפחד והרתת פניו מכסיפים.

גמרא: **אין לך כל סדק וסדק מלמעלה שאין לו כמה סדקים מלמטה:** כלומר שאף שלמעלה הסדקים הם כקרני חגבים, בתוכו יש סדקים המעורבים זה בזה.